

mus, quandoquidem ut primo colloquio satis à te responsum est. Proinde uideor mihi recte facturus, si nostram hanc confabulationem, & quæ ipse interrogarim, & quæ tu propitius responderis, literis prodita, tradam amicis legenda, si qui sunt digni, qui tua dicta accipiant.

CRONOSOLON, id est, SATVRNALIVM LEGVM
LATOR, ERASMO INTERPRETE.

AEC ait Cronosolon sacrificus, & idem uates Saturni, earumque legum conditor, quæ quidem ad festum pertinet. Quid pauperes facere oporteat, id alio misso libro illis ipsis perscripsi. Neque dubito quin eas leges seruent, alioqui obnoxij futuri poenis, quæ grauissimæ decretæ sunt in eos, qui minus paruerint. Vos autem diuites, uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neque negligentis. Nam si quis secus fecerit, is sciat se non me neglecturum legis latorem, sed ipsum potius Saturnum, qui me condendis festi sui legibus delegit. Haud ille quidem in somnis uisus, sed nuper cum uigilante palam congressus. Erat autem neque compedibus uinctus, neque situ obsitus, qualem eum pictores fingunt, exemplar à deliris poetis mutuati, uerum fallacem quidem tenebat peracutam. Cætera uero & hilaris erat, & ualidus, regioque apparatus. Atque hac quidem specie mihi uisus est. Cæterum quæ locutus est, planè diuina sunt, & in his hæc digna, quæ uobis prius exponam. Nam ubi me uidit animo mœstum inambulanti, mox intellexit, quippe deus, quænam esset molestiæ causa, uidelicet grauiter me ferre paupertatem, ut qui non pro temporis ratione unicam uestem haberem, cum iam esset gelu, multusque flaret Boreas, glacies ac nix, aduersus quæ ego minime communitus eram. Multo magis autem, quod cum festum instaret iam proxime, reliquos uiderem apparantes, quæ ad uictimas, quæque ad conuiuia requirebantur, mihi uero ipsi res non admodum ad festum instructas esse. Iam à tergo accedens, aureque præhensa, ac uellicata, Nam hac specie sese mihi consueuit ostendere, Quid istud sibi uult (inquit) Cronosolon? uidere mihi sollicitus. An non æquum inquam here? Cum impios ac scelestos homines opibus superfluere, & solos delictis frui uideam, ipse uero, mecumque complures alij docti, cum inopia, summamque rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem here, curas his rebus finem imponere, & ad æqualitatem reuocare. Tu ille, Cætera quidem, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisque Parcis accidunt. Porro paupertatis malum uobis corrigam, quatenus ad festum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi

Cronosolon, ac mihi leges aliquot conscribito, ostēdens quid obseruandū sit in festo, uti ne diuites inter sese festum celebrēt, sed uobis sua bona impertiant. At non noui, inquam, leges conscribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq̄ ingressus, ordine me docuit. Deinde cum cuncta perdidicissem, Et illud, inquit, illis dicito, nisi seruarint hæc, tum ego profecto sine causa falcē hanc acutam circūfero. Alioqui ridiculus sim, si cum patrem Cœlum execuerim, non item castrato diuites istos, qui cunq̄ leges meas uiolauerint, ut iam euirati, Cybeli matri sese adiungant cum tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, si leges non prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra festi tempus agito, neq̄ publicum, neq̄ priuatum, nisi quæ ad lusum, ad uoluptatem, animicq̄ oblectationem pertinebunt. Opsoniorum & bellariorū artifices soli in opere sunt. Aequalitas omnibus esto, seruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Irasci, indignari, minari uē ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalicias, ne id quidem fas esto. Ne quis argentum, uestemue expendito, nēue inscribito solennitatis tempore, ne quis exerceatur, nēue literis operam dato, aut recitato, nisi si quæ sint urbana, lepidaque, quæ dicacitatem respiciant, ac iocum.

Olim publice lustrabatur domus porcello circumacta.

Lex secunda. Multo ante festum diuites, singulorum amicorū nomina in tabella scribūto. Porro pecuniā paratam habento, ad decimā partē annuorum fructuum. Præterea quicquid illis superest uestiū, & quicquid est cultus pinguioris, q̄ ut ipsis cōueniat. Ad hæc argenteorū uim non modicam. Atq̄ hæc quidem in promptu sunt. Cæterum ante solennitatem porcellis circūagitor, atq̄ ex ædibus eijciuntur sordes, avaritia & quæstus, & si quæ id genus alia sunt plerisq̄ diuitum domestica. Deinde ubi domum perpurgarint, tum rem diuinam faciunt. Ioui diuitiarum largitori, ac Mercurio munifico, atq̄ Apollini magna donanti. Deinde circa uesperam tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunt. Distributis autem pro cuiusq̄ dignitate muneribus, ante solis occasum amicis mittunt. Porro qui deferant, ne plures tribus, quatuorue sunt, atq̄ hi certissima ex famulis fide, iamq̄ natu grandes. Ascribatur autem in literis, & quid mittatur, & quantum, ut ne utriq̄ suspectos habere possint eos, qui perferunt. Atq̄ ipsi ministri unico quisq̄ calice epoto, domum recurrunt, neq̄ præterea quicq̄ ab eis postulant. Doctis omnia dupla mittuntur. Nam hos æquum est geminam accipere portionem. De muneribus q̄ modestissime simul, & q̄ paucissima uerba fiunt, neq̄ graue quicq̄ in literis quisq̄ ascribito, nec odiose laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neq̄ locuples Saturnalibus æquali sorte quempiam conuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, seruant.

uanto. Neue cui muneris pœnitentia subito. Quod si quis anno superiore peregre fuit, eaq; causa munerū expers fuit, & illa accipito. Quin etiam pro tenuibus amicis æs alienum diuites soluunt, atq; etiam conductarum ædium precium, si qui forte & hoc debent, neq; sunt soluendo. In summa uero, multo ante illud illis esto curæ, ut cognoscant, quare maxime sit opus. Rursum qui accipiunt, ne demissis donis ut exiguis queruntor, & quicquid mittetur, qualecunq; fuerit, id magnū ducunt. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis auis, inter munera Saturnalia ne habetor. Neue Saturnalia dona in risum uertunt. Remittito uicissim diuiti pauper. Si doctus est, libellum aliquem ueterem, aut si quid ipse conscripsit, quod fausti sit ominis, & conuiujs accomodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues lato admodum, hilariq; uultu accipito. Acceptum protinus perlegito. Quod si recusarit, reiecerit uē, sciat sese ijs quæ de falce minatus sum, obnoxium esse, etiā si miserit, quicquid alioq; mittendum erat. Porrò reliqui, coronas alij, alij turis frustula mittunt. Quod si pauper, aut uestem, aut argentum, aut aurum, supra facultatem diuiti miserit, id quidem, quod missum fuerit, publicum esto, cōflaturq; in Saturni thesaurū inferitor. Ipse uero pauper postridie plagas à diuite, manibus ferulæ suppositis accipito, non pauciores quinquaginta supra ducetas. Leges cōuiuiales. Lauandū est, ubi linea sex erit pedum. Ante lauandū, nucibus ac talis lufitādum. Vbicunq; casus cuiq; locum dederit, ibi accūbito. Dignitas, aut genus, aut diuitiæ, parum momenti habent, ut prius alicui ministretur. Eodem de uino omnes bibunt. Neq; profit diuiti, si causetur uel stomachi, uel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore. Carniū omnibus æqua portio. Ministri ne cui quid fauore danto, neq; contantor, neq; prætermittunt, donec ipsis uisum fuerit, quæ tollēda erunt. Neq; huic quidē magna, illi uero perexigua apponunt. Neue huic coxa suis, illi maxilla apponitor, sed in omnibus æqualitas esto. Pocillator, acutis oculis unū quæque obseruato, minus tamē herum. Acutius etiam exaudito. Calices omnium generis sunt. Ad potandum inuitare si quis uoluerit, ius esto. Omnes omnibus præbibūto, si libeat, ubi præbiberit diues. Neq; quisq; bibere compellitor, qui non ualeat ad computationem. Ne liceat ipsis, neq; saltatorem, neq; citharcedum inducere, qui nuper discere cœperit. Qd si cui libeat dicterijs uti, liceat, sed hæctenus adhibeatur modus, aut ne sint molesta. Super omnia, pro nucibus ludunt talis. Si quis deposita pecunia talis luserit, in posterum usq; diem ieiunato. Et maneto quisq;, & abito cum uoluerit. Porrò cum diues famulos suos conuiuio accipiet, tum amici quoque unā cum ipso ministrant. Leges hæc singuli diuites, æreæ columnæ inscriptas, in aula meditullio

Forte legendū
 ωροπίοτρος
 ut uertit Eras
 mus. Alioq;
 si legas ωρο
 πίοτρος, sen
 sus erit pri
 usq; bibat di
 ues.

ditullio habento, ac legunto. Atque id quidem sciendum est, quo ad ea columna manebit, neq; fames, neq; pestilentia, neq; incendium, neq; quicquam alioqui molestum, in illorū domum subibit. Quod si quādo (id quod dii prohibeant) tollatur, abominanda sunt, quæ illis tum euentura.

EPISTOLAE SATVRNALES.

Ego Saturno salutem.

QUIDEM ET antea tibi scripsi, significans quonā in statu essem, & quemadmodum ob inopiam mihi periculum esset, ne solus omnium, expers relinquerer solennitatis, quā indixisti. Addidi & illud (nā me mini) iniquissimum esse, si nostrum alij opibus ac delitijs superfluerent, nihil ex suis facultatibus imperientes pauperioribus, alij rursus fame contabescerent, atq; id quidē instantibus Saturnalibus. Verum quoniam tum ad meas literas nihil respondisti, operæ precium existimaui, te denuo iisdem de rebus commonefacere. Tuū erat optime Saturne, sublata hac rerum inæqualitate, bonisq; in medio depositis, postea celebrandum festum edicere. Nam uti nunc res habent, formica camelus, quemadmodū aiunt pro uerbio. Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe, qui altero pede præaltis cothurnis sublimis insistat, cuiusmodi sunt Tragica calceamenta, altero uero sit incalceatus. Is si ad hunc modum instructus ingrediatur, uides necessario futurum, ut nunc excelsus sit, nunc humilis prout hunc, aut illum pedem uicissim promouerit. Nec minor est in uita nostra inæqualitas, dum illi cothurnis fulti, adornante fortuna, Tragœdias in nos agunt. Contra magna pars pedibus, atq; humi ingredimur, quum & ipsi, scias uelim, nihilo deterius illis fabulam agere possimus, atq; ingredi, si quis nos quoq; ad eundē istum modū adornarit. Atqui ex poëtis audio, nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu solus adhuc imperium teneres. Verum tellus illis citra se rendi, arandiq; laborē bona progignebat, cœnā unicuiq; paratam, uel ad satietatem usq;. Porro flumina partim uinum, partim lac, erant autem & quæ mel manabant. Quodq; est omnium maximum, aiūt illos ipsos homines aureos fuisse, Caterum paupertatem omnino procul ab illis abfuisse. Nos contra non satis idonei sumus, qui uel plumbum uideri possimus, aut si quid etiam plumbo uilius, ut quorum plarisq; uictus labore quæritur, ac passim paupertas, egestas, ac desperatio, & illud,